

BİR RÖNESANS KADINI SOFONISBA ANGUISSOLA'NIN SANATI ÜZERİNE BİR OKUMA: OTOPORTELERİ

A Renaissance Woman, A Read on The Art of Sofonisba Anguissola: Her Self-Portraits

Esra YILDIRIM¹

ÖZET

Sofonisba Anguissola, 1532-1625 yılları arasında yaşamış, Sophonisba Angussola ya da Sophonisba Anguisciola olarak da tanınan İtalyan Rönesans dönemi kadın ressamlarından biridir. Güzel sanatlar alanında eğitim alan Anguissola, soyu Kartaca krallığına dayanan aristokrat bir ailenin kızıdır. Babasının ressam olması Anguissola'yı etkilemiştir. Bu bağlamda babası kızının, Michelangelo'nun eserlerinin röprodüksiyonlarını yapmasına vesile olmuştur. Anguissola'nın ürettiği bu kopya eserleri gören Michelangelo, eserlerden etkilenmiş ve Anguissola'ya gayri resmi olarak sanat eğitimi vermeye gönüllü olmuştur. Araştırmanın konusu olan otoportrelerini küçük yaşlardan başlayarak yapan Anguissola, bu eğilimini ileri yaşlarına kadar sürdürmüştür. Anguissola, portre konusunda verdiği üretimlerle saray ressamlığına kadar ulaşmaktadır. Kadın ressamların ciddiye alınmadığı bir süreçte Anguissola'nın bu derece ön plana çıkması, dönemdeki diğer ressamlarla yarışacak nitelikteki üretimi ile gerçekleşmiştir. Ressamın hem kişiliği hem eserleri ile takındığı tavır özgürlüktür. Sanat üretimini gerçekleştirdiği dönem düşünüldüğünde, o dönemde hoş karşılanmayan ve çok da karşılaşılmayan ikinci evlilik hayatı bile onun duruşunu ve özgürlük kavramını nasıl ele aldığını yansıtmaktadır. Rönesans dönemi bir kadın ressam olarak ürettiği otoportrelerin birinde de bu duruşu açıkça görülmektedir. Klavsen çalarken kendisini tuvale aktırdığı eserinde yine toplumsal olarak hoş karşılanmayan bir davranışa imza atmaktadır. Yine içinde bulunduğu dönemin şartları düşünüldüğünde, kadınların gülümseme eyleminin tartışıldığı bir dönemde, yukarıda sözü edilen klavsenli resimde, bu eylemi göstermek istercesine izleyiciye bakmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sofonisba Anguissola, otoportre, rönesans resim sanatı, kadın ressam.

ABSTRACT

Sofonisba Anguissola, also known as Sophonisba Angussola or Sophonisba Anguisciola, is one of the Italian Renaissance women painters who lived between 1532 and 1625. Trained in fine arts, Anguissola is the daughter of an aristocratic family descended from the Carthaginian kingdom. The fact that her father was a painter influenced Anguissola. In this context, her father was instrumental in making reproductions of Michelangelo's works for her daughter. Seeing these copy works produced by Anguissola, Michelangelo was impressed by the works and volunteered to give art education to Anguissola unofficially. Anguissola, who made her self-portraits, which are the subject of the research, starting from a young age, continued this tendency until her advanced ages. Anguissola reaches as far as the palace painter with her portraits. In a period when women painters were not taken seriously, Anguissola came to the fore with her production that could compete with other painters of her time. The painter's attitude with both her personality and her works is libertarian. Considering the period in which he produced art, even his second marriage life, which was not welcomed and not encountered very often at that time, reflects her stance and how he handled the concept of freedom. This stance is clearly seen in one of the self-portraits she produced as a Renaissance woman painter. While playing the harpsichord, she puts her signature to a socially unwelcome behavior in her work, in which she transfers herself to the canvas. Again, considering the conditions of the period she was in, she looks at the viewer in the above-mentioned harpsichord painting, as if she wants to show this action, at a time when the smile action of women is being discussed.

Keywords: Sofonisba Anguissola, self-portrait, renaissance painting, woman painter.

EXTENDED ABSTRACT

Sofonisba Anguissola, also known as Sophonisba Angussola or Sophonisba Anguisciola, is one of the Italian Renaissance women painters who lived between 1532 and 1625. Trained in fine arts, Anguissola is the daughter of an aristocratic family descended from the Carthaginian kingdom. The fact that her father was a painter influenced Anguissola. In this context, her father was instrumental in making reproductions of Michelangelo's works for her daughter. Seeing these copy works produced by Anguissola, Michelangelo was impressed by the works and volunteered to give art education to Anguissola unofficially. Anguissola, who made her self-portraits, which are the subject of the research, starting from a young age, continued this tendency until her advanced ages. Anguissola reaches as far as the palace painter with her portraits. In a period when women painters were not taken seriously, Anguissola came to the fore with her production that could compete with other painters of her time. The painter's attitude with both her personality and her works is libertarian. Considering the period in which he produced art, even his second marriage life, which was not welcomed and not encountered very often at that time, reflects her stance and how he handled the concept of freedom. This stance is clearly seen in one of the self-portraits she produced as a Renaissance woman painter. While playing the harpsichord, she puts her signature to a socially unwelcome behavior in her work, in which she transfers herself to the canvas. Again, considering the conditions of the period she was in, she looks at the viewer in the above-mentioned harpsichord painting, as if she wants to show this action, at a time when the smile action of women is being discussed. When the works of art produced by female painters who lived in their own period and before are examined, there are differences in the use of color and perspective applications in terms of plastic. Anguissola, who mostly works in portraits, proves that women painters have a say in the art of painting on behalf of women painters for herself and later, with every innovation she introduces. In this research, portraits and especially self-portraits are examined over fifty-five registered works by literature review, which is one of the qualitative research methods. Descriptive analysis is carried out in the light of the textual and visual data obtained by this method. It is seen that the painter criticizes the woman's perception of the period with the objects she uses in her self-portraits. It is seen that she tried to change her perspective on the female figure by taking a different stance from other female painters such as Levina Teerlinc, Catherina Van Hemessen and Lavinia Fontana, who lived in the Renaissance period. A contemporary of master painters such as Titian and Leonardo da Vinci, Anguissola is praised by historian Whitney Chadwick and art historian Giorgio Vasari. Feminist art historians also have positive thoughts about the painter, and they say that this success pioneered other female painters. It can be said that there are names such as Lavinia Fontana, Barbara Longhi, Fede Galizia and Artemisia Gentileschi among the women painters who followed her.

GİRİŞ

Sofonisba Anguissola'nın çocukluk dönemine baktığımızda soylular içinde doğduğunu görmekteyiz. İtalya'nın Cremona şehrinde büyüyen Sofonisba, altı kız ve bir erkek çocuk arasında en büyük kardeştir. Sofonisba'nın babası Amilcare Anguissola, tüm kızlarına (Sofonisba, Elena, Lucia, Europa, Minerva ve Anna Maria) Rönesans'ta bütün soylu çocuklara verilen hümanist bir eğitim vermiştir. Dönemin bu eğitimi, hümanist ve Latin, Antik Yunan ve Roma yazarlarının yanında resim ve müzik eğitimini de kapsamaktaydı. O dönemde, soyluların sanat bilgisine sahip olmaları gerekirdi. Ancak sanat alanındaki bu bilginin dışında sanatı uygulama, soylular arasında bir yenilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda Sofonisba, Maniyerist ressam Bernardino Campi'nin yanında çırak olarak eğitim almaya başlamıştır. Ayrıca Cremonlu ressam Bernardino Gatti'den de eğitim alarak, Correggio ve Parmigianino'nun üslupları ile tanışma fırsatı yakalamıştır. (Robinson, 2017: 25-91)

1550 yıllarında ürettiği portrelerle, İtalyan Rönesansının ünlü ressamlarından biri olan Michelangelo Buonarroti'nin bile dikkatini çekmeyi başarır. Michelangelo, Sofonisba'yı eleştirip yönlendirerek ağlayan bir çocuk portresinin zor olacağını söylemesi üzerine, 1554 yılında 'Kerevit Tarafından Isırılan Çocuk' eserini çizer. Bu eserin 1594-95 yıllarında Barok ressamı Caravaggio'ya ilham verdiği ve Caravaggio'nun 'Kertenkele Tarafından Isırılan Çocuk' eserine temel olduğu düşünülmektedir. Sofonisba ayrıca dönemin ünlü minyatür ressamı olan Giulio Clovio ile tanışıp, ondan esinlenerek 'Minyatür Otoportre'sini yaptığı düşünülmektedir. Resim 8. Minyatür Otoportre, (URL 8)

Ressamın ünü, olgunluk döneminde yayılarak İtalya'nın sınırlarından taşar ve İspanya'ya kadar ulaşır. Sanatçı, İspanya Kralı II. Philip'in ilgisini çekmesi üzerine kraliçeye sanat dersleri vermeye başlar. İspanyol sarayında üretimlerini gerçekleştirdiği süreçte hem kraliçenin hem de saraydaki diğerlerinin portrelerini yaptığı bilinmektedir. Kraliçe Elisabeth ile dostluk kuran Sofonisba, kraliçenin ölümünden sonra bile İspanya'da kalmaya devam eder. Ancak sanatçı geç döneminde ailesinin yanına İtalya'ya geri döner. İtalya'da bir tekne yolculuğu sırasında aşık olduğu kaptan Orazio Lomellino ile evlenerek o dönem kadınlar için çok alışık olunmayan bir durum yaşayarak ikinci evliliğini yapar. Uzun süre Cenova'da yaşayan Sofonisba, ününe ün katarak şehrin tüccar aileleri için sanat eseri üretir. Entelektüel buluşmaların aranan ismi olan ressam, Luca Cambiaso ve Bernardo Castello gibi gelecek vaad eden ressamlarla da o dönemde dostluk kurar. Son dönemlerinde yaşadığı görme problemleri nedeniyle üretimi yavaşlayan ressamı, ölümünden bir yıl önce, Hollandalı ressam Anthony van Dyck ziyaret ederek 92 yaşındaki bir portresini çizer. (Robinson, 2017: 25-91)

1.Rönesans Kadını Sofonisba Anguissola

Rönesans döneminin ne zaman başlayıp ne zaman bittiği tarihçiler tarafından net bir şekilde ortaya konulamamaktadır. Ancak Rönesans'ın iki dönemden oluştuğunu savunanlar bulunmaktadır. İlk dönem, Klasik Yunan ve Roma eserlerinin okunması ile Platoncu idealizmin gündem edildiği dönemdir. İkincisi ise daha çok bilimsel faaliyetlerin baş gösterdiği süreç olarak değerlendirilmektedir. (Bronowski, Mazlish, 2012: 27) Sofonisba Anguissola, Bronowski ve Mazlish'in ifadelerinden hareketle, Antik dönemin etkisinin yeniden yaratılmaya çalışıldığı, yani İlk Rönesans dönemi kadın ressamlarından olarak düşünülebilir.

Anguissola'nın içinde bulunduğu dönem, Antik döneme dönüşte aslında onun bir tekrarı değil, Hümanizm olarak yeniden yorumlanması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu yeni tanımı ile Hümanizm, Klasik dönemde ortaya çıkan, Orta Çağ'da yok olan insani yetilerin geliştirilmesi ve yeni yorumların getirildiği bir felsefedir (Abognano, 1992: 765).

Anguissola gibi kadın ressamlar da bu dönemde Orta Çağ'ı reddederek, Hümanizm'i benimsemektedirler. İnsana özgü etik, tarih ve şiir konularına yönelerek; yüzlerini doğa ve insanın kendisine döndürmektedirler.

Bu bağlamda Erken Rönesans'la birlikte Ortaçağ'daki dinsel konular hâkimiyetini sürdürmeye devam etmiş, fakat din dışı konulara da ilgi artmıştır. Bu sebeple Rönesans Batı resmi için önemli bir dönüm noktası olmuştur (Beyoğlu, 2016: 375).

Batı resminin dönüm noktası olan Rönesans döneminde, kadın ressamlar hakkında bilinenlerin nadir olduğu bilinmektedir. Erkek ressamların daha ön planda olduğu ve kadın ressamların atölyede sanat uygulamaları yapmasının normal karşılanmadığı görülmektedir. Sanat loncalarına üyelikleri bulunmayan kadın ressamların, atölyelerde çalışsalar bile resmi olarak çırak sayılmadıkları bilinmektedir. Sanat tarihçileri, kadın ressamların

eserlerini ve hayatlarını kaleme almadıkları için çalışmaları anonim olarak kalmaktaydı. (Akalin, Baş, 2019: 119) Bu dönemde kadınların erkek sanatçılar gibi eğitim almaları, okula kabulleri ve hamiliklerinin yapılması yaygın olmayan bir durumdu. Bir erkeğin himayesinde yaşamak zorunda olan, çalışma imkânı olsa bile erkeğe göre daha az ücretlendirilen kadınlar, sosyal hayatta geri planda kalmaktaydı. Kadınlar erkekler gibi resim heykel ve mimariden ziyade süsleme olan kumaş, ahşap gibi malzemeleri işliyor, bunlar da çabuk yok oluyordu. (Dubby, Perrot, 2005: 26)

Rönesans'ın sonlarına doğru Sofonisba gibi kadın ressamın da etkisiyle; kadının sanattaki yeri değişmeye başlamaktadır. Babaları sanatçı olan kadınlar, genellikle sanat alanında üretim yapmaktadırlar. Bu durumun nedeni; kadın ressamın babaları tarafından desteklenip yetiştirilmeleri olduğu düşünülmektedir. Sanat okullarına ilk kez Rönesans döneminde giren kadın ressamlar, evde eş ve çocuk bakımından yükümlü olmaktan uzaklaşmaktadırlar. Bu durum onların kendi sanat çalışmalarına odaklanmalarına olanak sağlamaktadır. Erkek ressam kadar yetenekli olduklarını ispatlayan kadın ressamlar, nadiren büyük ölçekli tarihi resimler ve portre çizimler yapmaktadırlar. (Zophy, 2019: 141)

2.Sofonisba Anguissola'nın Sanatı

Sofonisba, yaşadığı dönem içinde tabu olarak kabul edilen çoğu yargıyı reddederek; ürettiği otoportreleri ile sanat anlayışında neyi benimsediğini açıkça ortaya koyar. Sanatçı, 1558'de Alba Dükü'nü resmetmesiyle birlikte sanat yaşamında dönüm noktasına ulaşır. Alba Dükü'nü resmettiği resim, onun İspanyol Mahkemesi'ne davet edilerek; saray ressamı sıfatıyla sanat yaşamına devam etmesine vesile olur. Sanatçı bundan sonraki süreçte soylu bir kadından daha fazlası olarak ünlü bir kadın ressama dönüşecektir. İlk evliliğini kral II. Philip'in teşviği ile 1571'de Paterno Prensi'nin oğlu Don Francisco de Moncada ile yapar. Kadın ressamın, sanat yaşamında kabul edilmesinin zor olduğu o yıllarda, kadının varlığını sanata entegre edebilmesi nedeniyle çoğu çağdaşı kadına ve sonrasında onu takip eden kadın resamlara öncülük eder. Çalıştığı konular arasında bu araştırmanın konusu olan otoportreler dışında kendi aile üyelerinin portreleri ve saray mensuplarının portreleri vardır. Anatomi çalışması ya da çıplak figür çalışmaları yoktur, cinsiyetinin sınırlarını aşma konusunda sosyal sınıf belki de ona izin vermemekteydi. Bir kadının büyük boy dini veya tarihi resimler üretmesi o dönem için söz konusu bile değildi. O da konularını gayri resmi bir şekilde belirleyip, yeni bir portre tarzı geliştirmiştir. Çoğunluğu portrelerden oluşan kayıtlı 55 resmi olan ressamın, otoportreleri özellikle bir kadın olarak cesur duruşlarıyla dikkat çekmektedir. Otoportrelerinin aksine eserlerine konu olan diğer figürlerin kıyafetlerini oldukça gösterişli ve canlı renklerde resimleyen sanatçı, kıyafetlerin kol ve yaka detaylarını, saç ve boyunlarındaki takıları ayrıntılı çizmektedir. Bu objelerin eserlerde var oluşu kişinin zengin olduğuna işaret etmektedir. Eserlerindeki ışık ve gölge kullanımı, genellikle figürün el ve yüzlerindeki ifadeleri vurgulama amacı taşımaktadır.

3.Sofonisba Anguissola'nın Otoportreleri

Sofonisba Anguissola, kendisini eserlerinde kullanarak o dönem içerisinde bir kadın ressam olarak kadın algısını değiştirmeye çalıştığı düşünülebilir. Sosyal yaşamda kadına bakış açısının salt ev, eş ve çocuk etrafında olması gerektiği görüşünü belki de otoportreleriyle yıkmaya çalışmaktadır. Otoportrelerine bakıldığında, resimdeki kadının kendinden emin duruşu, eserde hâkim olan bir özelliktir. Küçük yaşlarda en büyük destekleyicisinin babası olduğu görülen ressamın, bu sayede yeteneği keşfedilerek sanat yolunda önü açılır. Otoportrelerini yaparken aslında kadının naif ve mütevazî yönüne de vurgu yaptığı, eserdeki Sofonisba'nın duruşundan, izleyiciye bakışından anlaşılmaktadır. Resim 1. Otoportre, (URL 1) bakıldığında, eserin 1550 yılında yapıldığı ve ressamın kendini sade ve düz renk bir kıyafet içerisinde resmettiği görülmektedir. Esere ilk bakıldığında soylu bir kadın görülmektedir. Ancak soylu kadından ziyade Sofonisba'nın aldığı sanatsal bilgiler nedeniyle hissettiğinin eğitilmiş bir kadın olduğu düşünülmektedir. Kıyafetinin yakası açık renk olan figürün elinde tuttuğu kâğıt ve kalem vurgulamak istenen nesnelere karşımıza çıkmaktadır. Bir eliyle kâğıdı tutuş zarifliği, yine naiflik ve kendinden eminlik olarak algılanmaktadır. Diğer eliyle tuttuğu kalem tuvalin dışına taşmaktadır. Eserdeki portrenin izleyiciye doğru baktığı ve bu bakış ile kadının masumiyetini sembolize ettiği görülmektedir. Ressamın otoportrelerinin genelinde hakim olan yüzü ve elleri ışık-gölge ile vurgulama istediği, sözü edilen bu otoportresi için de geçerlidir. Başın hafif yana doğru dönük olmasına rağmen gözlerin karşıya bakması, izleyiciyi etkilemektedir.

Resim 1. Sofonisba Anguissola, Otoportre, Uffizi Floransa, 1550.

Sanatçının yine izleyici ile doğrudan gözleri ile temasa geçtiği Resim 2. Otoportre, (URL 2) otoportresi incelendiğinde; diğer otoportresinden farklı olarak giydiği kıyafetin daha gösterişli olduğu söylenebilmektedir. Döneme özgü kıyafetler içerisindeki ressam, bu eserinde kıyafetinin detaylarını daha ayrıntılı olarak yansıttığı görülmektedir. Sağ eli ile tuttuğu haç şeklindeki kolyesini izleyiciye göstermeye çalıştığı hissedilmektedir. Bu haç sembolü ile inançlı bir kadın olduğunu ortaya koymaktadır.

Resim 2. Sofonisba Anguissola, Otoportre, Özel Koleksiyon, 1550.

Sofonisba Anguissola'nun 1554 yılında yaptığı otoportresinde elinde kırmızı renkte kapağı olan küçük bir defter tutmaktadır. Bu defterde bulunan yazılar incelendiğinde; 'Sophonisba Angusola virgo seipsam fecit 1554' ifadesinin yazdığı görülmektedir. Bu yazı dilimize tercüme edildiğinde 'Bakire Sophonisba Anguissola bunu 1554'te kendisi yaptı' ifadesi ile belli ki esere imza atmak istemektedir. Ancak bakire ifadesini kullanmasının nedeni tam olarak bilinmemektedir. Defteri tutuş şekli yazılan ifadenin izleyici tarafından okunmasını amaçladığını göstermektedir. Böyle bir ifadenin karşımıza çıkıyor olması, yaptığı eserle övünen bir ressam olduğunu da akıllara getirmektedir. Portredeki gözlerin anatomik olarak normalden biraz daha büyük görünmesi, izleyici üzerindeki etkiyi arttırmaktadır. Resim 3. Otoportre, (URL 3)

Resim 3. Sofonisba Anguissola, Otoportre, Kavak ağacı üzerine yağlı boya, 19.5x21.5 cm., Kunsthistorisches Museum, 1554.

Resim 4. Otoportre, (URL 4) incelendiğinde; ressamın arka fonu diğer otoportrelerinden daha açık bir tonda boyadığı ve kendi gölgesinin hafif bir şekilde fona yansıdığı görülmektedir. Ressam, bu eserinde saçlarındaki örgü kısmını ışık ile ortaya çıkardığı ve yüzünün sağ tarafını gölgede bırakarak etkiyi arttırmayı amaçladığı düşünülmektedir. Sıcak tonlardaki kızıl saçlarında kullandığı rengi, yüzde ve özellikle ağız kısmında kullandığı tonlarla dengelediği görülmektedir.

Resim 4. Sofonisba Anguissola, Otoportre, Yağlı boya tekniği, 63.5x54.5 cm., Museo Poldi Pezzoli Milano , 1554.

Eserin elips formu, sonrasında 1556 yılında yaptığı madalyon üzerine otoportresini bize anımsatmaktadır. 1554 yılında yaptığı bu eseri, 1559 yılındaki otoportresi hariç tüm otoportrelerindeki gibi bu eseri de izleyiciye bakmaktadır.

Bir Klavsende Otoportre isimli eserinde, ressamı bir müzik aleti çalarken görmekteyiz. Babasının ona sanat eğitimi bağlamında hem müzik hem resim eğitimi aldığını bildiğimiz ressamın, müzik aleti ile birlikte bir otoportresini görmek bizi şaşırtmamaktadır. Resim 5. Bir Klavsende Otoportre, (URL 5).

Resim 5. Sofonisba Anguissola, Bir Klavsende Otoportre, Tuval üzerine yağlı boya, 19.5x21.5 cm., Ulusal Capodimonte Müzesi, 1554.

1554 yılında ürettiği bu eserinde, klavsen başında gördüğümüz ressam iki sanat dalında da var olan yeteneğini göstermektedir. Barok dönem müzik aleti olan klavsen, piyanonun atası olarak bilinmektedir. Figürün ellerinin klavsenin tuşlarına basışındaki zariflik ve bakışındaki masumiyet, o dönem düşünüldüğünde kadının varlığı ile ilgili olarak dönemin çok üzerindedir.

Müzik aleti çalarken kendisini resmettiği gibi tuval başında da ressam Sofonisba'yı resmetmektedir. Şövale başında bir resim üzerinde çalışırken ki eseri, sanatçının kendisini dini bir tema ile birleştirdiğini bize göstermektedir. Dini temalı resimlerin kadın ressamlar tarafından resmedilmediği bir dönemde, dönemin anlayışına karşı özgün bir karşı duruş olarak değerlendirilebilir. Şövaledeki tuvalde çocuğunu öpen bir Madonna sahnelenmektedir. Madonna, Hristiyan ikonolojisindeki Meryem'dir. Şefkat dolu bir anne ve çocuğunu konu alan batılı anlamda resim sanatında Meryem ve çocuğu için Madonna tanımlaması yapılmaktadır. Bu eserde diğer birkaç otoportresinde olduğu gibi ressamın inançlı olduğunu anlamaktayız. Sade ve abartıdan uzak bir şekilde izleyiciye bakan ressam, kendini eserinde ön plana taşırken; elinde fırçasıyla yaptığı Madonna ile de özdeşleşmektedir. Resim 6. Şövalede Otoportre, (URL 6).

Resim 6. Sofonisba Anguissola, Şövalede Otoportre, Tuval üzerine yağlı boya, 66x57 cm., Łańcut Castle Poland, 1556.

Şövalede Otoportre eseri, 1556 yılına tarihlenirken; Flaman ressam Catharina van Hemessen'de 1548 tarihli bir otoportresinde kendisini şövale başında resmetmesi bakımından iki farklı tarihli eser birbirine benzerlik göstermektedir. Sofonisba'nın Catharina van Hemessen'in bu resminden esinlendiği konusunda net bir yargıya varmak güçtür. Ancak iki eser arasında ciddi bir benzerlik olduğu aşikardır. Belki de bu resmin varlığından haberdar olmayan Sofonisba, kendini ressam Sofonisba olarak kanıtlamak için kendini şövale başında resmetmektedir. Resim 7. Otoportre, (URL 7)

Resim 7. Catharina van Hemessen, Otoportre, Panel üzerine yağlı boya, 32x 25 cm., Öffentliche Kunstsammlung, Basel, 1548.

Ancak diğer sanatçı ve eserlerden etkilenme, esinlenme söz konusu olduğunda Sofonisba'nın 'Minyatür Otoportre' eseri için dönemin ünlü minyatürcüsü Giulio Clovio'dan etkilendiğini söyleyebilmekteyiz. Giorgio Giulio Clovio veya Juraj Julije Klović'in Rönesans İtalya'sında üreten, Hırvatistan Krallığı'na mensup bir minyatürcü ve ressam olduğu bilinmektedir. Giulio Clovio'ya ait eserde ünlü minyatürcünün kendisini bir köpek ile resmettiği görülmektedir. Resim 8. Self-portrait with dog, (URL 8). Sofonisba'nın ünlü minyatürcüden esinlenerek, 1556 yılında madalyon üzerine monte ettiği 'Minyatür Otoportre' isimli küçük boyutlu yağlı boya otoportresinde kendisini sade kıyafetler içerisinde ve saçları bukleli bir şekilde betimlemektedir. Eserde göze çarpan nokta ise; Sofonisba, babasının adını ifade eden Amilcare isminin harflerinden oluşan yuvarlak bir armayı tutmaktadır. Bu armanın çevresini saracak şekilde büyük harflerle Latince şunlar yazmaktadır: Sophonisba Angussola Vır(Go) Ipsius Manu Ex (S)Peculo Depictam Cremonae. Bu ifade, 'Cremona'nın bakiresi Sophonisba Angussola, bir ayna yardımıyla kendini tasvir etmiştir' anlamına gelmektedir. Sofonisba'nın otoportrelerinde klasikleşen kıyafet olan Venedik tarzında yükseltilmiş bir yaka ve beyaz gömlek, bu otoportresinde de bulunmaktadır. Ressamın bedeni, babasının adının yazdığı armanın arkasında gizlenmiş gibidir. Belki de koruyucu bir kalkan görevi vardır AMILCARE harflerinin. Bu eserin, etkilendiği minyatürcü Giulio Clovio'ya bir armağan olarak yapıldığı düşünülmektedir. Resim 9. Minyatür Otoportre, (URL 9).

Resim 8. Giorgio Giulio Clovio, Self-portrait with dog, Sanat Tarihi Müzesi, Viyana, 1528.

Resim 9. Sofonisba Anguissola, Minyatür Otoportre, Madalyon üzerine monte yağlı boya, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston, 1556.

Sanatçının 1559 yılında ürettiği otoportresi, yarım boy portredir. Dönemin kıyafetleri içerisinde, izleyiciye doğrudan bakmadığı ender otoportrelerindendir. Parlak desenli koyu renk elbisesinin içerisinde asil bir profil çizen ressamın, küpe, kolye vb. aksesuarları ışıltılıdır. Saçında özel bir anı konu aldığını hissettiren parıltılı tacı ile uzaklara bakmaktadır. Resim 10. Otoportre, (URL 10).

Resim 10. Sofonisba Anguissola, Otoportre, Özel Koleksiyon, 1559.

Sofonisba, ilerleyen yaşına rağmen otoportrelerini yapmayı bırakmayan nadir kadın ressamlardandır. 78 yaşındaki halini betimlediği otoportresi, gençliğinden yaşlılığına kadar uzanan süreçte yaptığı son otoportredir. Ressam, kendisini tüm otoportrelerinden farklı olarak bir koltukta oturur vaziyette resmetmektedir. Sanat yaşamı boyunca otoportrelerinde sade ve koyu renk giysiler içinde gördüğümüz ressam, bu eserinde de yine aynı koyu renkli giysiler içinde izleyiciye bakmaktadır. Ancak oturduğu koltuğun kırmızı renkte olması tezatlık yaratan bir özellik olup; diğer tüm otoportrelerinde bu kırmızı renk yüzey olarak bu kadar geniş yer almamaktadır. Birçok şekilde kendini resmeden ressam (müzik aleti çalarken, elinde fırça şövale karşında, babasının isminin harflerinden oluşan arma tutarken) bu eserinde en yaşlı halindedir. Diğer tüm otoportrelerinde genç ve canlı görünümünün aksine bu eserde

olgun ve düşünceli görünmektedir. Sol elinde tuttuğu kitabın arasına parmağını koyduğu görülmektedir. Bu da bize sanatçının, kitapta kaldığı yeri bulmak istediğini ya da o sayfada yazılanların onun için önemli olduğunu ifade edebilir. Sağ elindeki kağıtta ise birşeyler yazdığı görünmektedir. Bu da kağıdın bir mektup olabileceği fikrini güçlendirmektedir. Resim 11.Yaşlılıkta Otoportre, (URL 11).

Resim 11. Sofonisba Anguissola, Yaşlılıkta Otoportre, Tuval üzerine yağlıboya, 1610.

SONUÇ

Sonuç olarak hem Rönesans dönemi kadını olup, hem de bir kadın ressam olmanın tüm zorluklarına rağmen pes etmeyen Sofonisba Anguissola, sanat adına önemli otoportrelere imzasını atmıştır. İtalyan Rönesans dönemi kadın ressamlarından olan sanatçı, resmi olarak kadınların atölyede resim yapmasının zor olduğu o dönemde gayri resmi olarak ustalardan eğitim alarak atölyede resim sanatı uygulamaları yapmıştır. Gençlik yıllarından başlayarak, yaşlılığına değin her anını her şekilde ölümsüzleştirerek; otoportrelerini tuvale aktarmıştır. Bu otoportrelerinde takındığı tavır özgürlükçü ve yenilikçidir. Sofonisba'nın otoportreleri incelendiğinde; ressamın kendinden emin duruşu ile yetkin bir ressam olduğunu göstermek istediği düşünülebilir. Ressam, otoportrelerinde kadının naif ve mütevazı yönünü vurgulamasının yanında yeteneğini de gözler önüne sermektedir. Eserlerinde çoğunlukla sade ve düz renk kıyafetler içerisinde görüldüğü dikkat çekmektedir. Dikkat çekici diğer detaylar arasında da özellikle kullandığı objeler yer almaktadır. Bu objeler arasında; kalem, kağıt, kitap, müzik aleti, şövale, tuval, fırça ve haç gibi sanatı, eğitimi ve dini sembolize eden objeler bulunmaktadır. Sanatçı hem dini yönünü vurgularken hem de sanata aşık yönünü kuvvetli bir biçimde izleyiciye hissettirmektedir. Döneme özgü kıyafetler içerisindeki bir otoportresinde ressamken; diğer otoportresinde müzisyen edasında karşımıza çıkmaktadır. Soylu bir aileye mensup olan ressamın, otoportrelerindeki kıyafet detayları çoğunlukla abartıdan uzaktır. Sanatçının kıyafetlerindeki bu sadelikle, eserlerindeki objelerin sembolize ettiği anlamları ön plana çıkarmayı amaçladığı düşünülebilir. Çağının ressam ve minyatür sanatçılarından etkilendiği gibi çağdaşlarını da etkileyen ressam, ölümünün ardından 1970'lerde Batılı feministler tarafından yeniden keşfedilmiştir. Yaşadığı dönemde kadına bakış açısını değiştiren sanatçı, eserleriyle kendinden sonra gelen sanatçılara da ilham olmuştur. Kadın bir ressamın sanat atölyesinde çirak olarak teknik ve beceri öğrenmesinin güç olduğu düşünüldüğünde; babası tarafından desteklenip yüreklendirilmesi onun adına bir şans olarak değerlendirilebilir. Babasının isminin yazılı olduğu armayı bir otoportresinde tutması belki de babasına olan bağlılığını ve teşekkürünü gösterir niteliktedir. Bugün Anguissola'nın eserleri Bergamo, Budapeşte, Madrid, Napoli, Siena, Floransa ve diğer birçok şehirdeki müze ve galerilerde görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abagnano, N. (1992). Hümanizm, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25: 141-149.
- Akalın, T., Baş, R. (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Sanatçılara Yansıması, *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2: 112-128.
- Beyoğlu, A. (2016). Resimde Mekân Kullanımına Başlangıç Örnekleri Olarak Ortaçağ Ve Erken Rönesans Dönemi Resimleri, *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 52: 373-386.
- Bronowski, J., Mazlish, B. (2012). *Batı Düşünce Tarihi*, İstanbul: Say Yayıncılık.
- Duby, G., Perrot, M. (2005). *Kadınların Tarihi III*, İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Robinson, R. L. R. (2017). Wonder Women: Sofonisba Anguissola, Lavinia Fontana And Artemisia Gentileschi A Critical Analysis Of Renaissance And Baroque Self-Portrait Painting By Female Artists, *Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Art History at Studio Art Centers International Florence*, 25-91.
- URL 1: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_paintings_by_Sofonisba_Anguissola#/media/File:Anguissola,_Sofonisba_-_Selbstbildnis_-_c._1550.jpg, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 2: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.theguardian.com%2Ftv-and-radio%2F2014%2Fmay%2F17%2Fthe-story-of-women-and-art-tv-review&psig=AOvVaw3HzrTZMhSQU77WawwAAms0&ust=1624292689935000&source=images&cd=vfe&ved=0CAoQjRxqFwoTCMidl_3PpvECFQAAAAAAdAAAAABAD, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 3: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Sofonisba_Anguissola_002.jpg, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 4: https://museopoldipezzoli.it/en/paintings/#/dettaglio/121931_Ritratto%20femminile, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 5: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Sofonisba_anguissola,_autoritratto_con_spinetta,_1554-55,_Q358.JPG, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 6: https://www.wga.hu/html_m/a/anguisso/sofonisb/selfease.html, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 7: https://www.wga.hu/html_m/h/hemessen/caterina/selfport.html, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 8: <http://www.croatia.org/crown/articles/10364/1/Iulius-Clouius-Croatian-and-a-mistake-of-the-Kunsthistorisches-Museum-in-Vienna-and-of-the-Europeana-in-the-Hague.html>, Erişim Tarihi: 23.08.2021.
- URL 9: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_paintings_by_Sofonisba_Anguissola#/media/File:Sofonisba_Anguissola_-_Self-Portrait_-_c._1556.jpg, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 10: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_paintings_by_Sofonisba_Anguissola#/media/File:Sofonisba_Anguissola.jpg, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- URL 11: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_paintings_by_Sofonisba_Anguissola#/media/File:Self_portrait,_1610.jpg, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- Zophy, J. W. (2019). *Ateş ve Su Üzerine Dans*, İstanbul: Dergah Yayınları.